

ЕКСПАНЗИЯТА НА АЗЕРБАЙДЖАН НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГАЗОВИ ПАЗАРИ И ОТВАРЯНЕТО НА СРЕДНОАЗИАТСКИТЕ ИКОНОМИКИ КЪМ СВЕТА

AZERBAIJAN'S EXPANSION ON THE EUROPEAN GAS MARKETS AND THE OPENING OF CENTRAL ASIAN ECONOMIES TO THE WORLD

Теодор Дечев
Бояна Димитрова

Teodor Detchev
Boyana Dimitrova

Висше училище по сигурност и икономика (ВУСИ) – Пловдив
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Higher School of Security and Economics (VUSI) – Plovdiv
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: With the completion of the Trans-Adriatic Pipeline (TAP), the Southern Gas Corridor from the Shah Deniz II field to Brindisi (Italy) came into commercial operation. There is already an alternative to Russian natural gas supplies to Southeast and Southern Europe. The continuation of Azerbaijan's expansion towards Central Europe, including Slovakia is on the agenda. This requires new quantities of natural gas, and one of the most appropriate ways to provide them is to include Turkmenistan in the Southern Gas Corridor and the entry of Turkmen natural gas into European gas markets. Thus, the interests of Azerbaijan, which has a ready infrastructure for natural gas supply, and of Turkmenistan, which has the fourth largest natural gas reserves in the world, enter into a synergy relationship. At the same time, the cooperation between the countries of the Caspian region, especially among Kazakhstan, Azerbaijan and Turkmenistan, in ferry services across the Caspian Sea and in other joint transport projects is sharply increasing. This enables Azerbaijan, Georgia and Turkey to load their new Baku-Tbilisi-Kars (BTC) railroad, which is also part of the new Great Silk Road. It also guarantees Turkmenistan that it will have the necessary transport and logistics if it achieves its ambitions for leadership in methanol production. The rapprochement between the countries of the Caspian region has also resulted in agreements on the use of hitherto disputed oil fields on the Caspian Sea shelf. The result is an even greater opening of the region to European markets and world trade.

Keywords: Caspian region; Azerbaijan; Turkmenistan; energy carriers; diversification.

JEL: F02

ВЪВЕДЕНИЕ

На 19 март 2021 г. мениджърите на TAP AG съобщиха, че от започването на доставките по Трансадриатическия газопровод (TAP) на 31 декември 2020 г. от Азербайджан в Европа вече са транспортирани 1 млрд. куб.м природен газ (Zeynalova 2021). Природният газ влиза на терито-

рията на Европейския съюз през гръцката съединителна точка в Кипои, където ТАР се свързва с Трансанадолския газопровод (TANAP).

„Нашата инфраструктура продължава да осигурява диверсификацията на няколко газови пазара. Обемите газ, доставяни по ТАР, играят ключова роля в осигуряването за Европейския съюз на нов източник на сигурна, надеждна и достъпна енергия“ е заявил управляващият директор на ТАР Лука Шиппати (Luca Schiappati) (Zeynalova 2021).

За първи път в историята Азербайджан изнася свой природен газ на европейския пазар по тръбопроводи. След успешното свързване на ТАР с италианската газоразпределителна мрежа на 15 ноември миналата година търговските доставки на природен газ в Италия се осъществяват през Мелендудно чрез компанията SNAM Rete Gas (SRG) и през Неа Месимврия в Гърция и България чрез компанията DESFA.

След като придоби пряк достъп до европейския газов пазар, Азербайджан, който е един от най-големите износители на природен газ в света, диверсифицира успешно експортните си възможности. Това, от своя страна, създава цяла поредица от нови възможности за алтернативни доставки на енергоносители в страните от Югоизточна и Централна Европа.

ИЗЛОЖЕНИЕ

На дневен ред вече е изграждането на Йонийско-Адриатическия газопровод (Ionian-Adriatic Pipeline – IAP), с който Южният газов коридор ще бъде разширен към Черна гора, Босна и Херцеговина и Хърватско. Хърватско дори оповести количествата природен газ, които очаква да получи чрез Йонийско-Адриатическия газопровод – 2,5 млрд. куб.м годишно, а Албания смята да реши въпроса с газификацията си за сметка на количествата газ, постъпващи по ТАР и по IAP (Zeynalova 2019).

Европейската комисия признава важността на Йонийско-Адриатическия тръбопровод (Ionian-Adriatic Pipeline – IAP) за регионалния газов пазар, по-специално за Хърватско, Албания, Черна гора и Босна и Херцеговина.

„Като сигнал за значимостта на IAP за региона Комисията му даде статут на Проект от взаимен интерес (Project of Mutual Interest – PMI), категория инфраструктурни проекти, която включва тези, от които имат полза една или повече от договарящите се страни от Енергийната общност (страните от Западните Балкани, Украйна, Молдова, Грузия) и една или повече страни от ЕС, но нямат статут на Проект от общ интерес (Project of Common Interest – PCI) в рамките на Европейския съюз в съответствие с Регулация 347/2013“ е заявил източник от ЕК пред азербайджански журналисти (Zeynalova 2020).

Още преди година от Европейската комисия дават сигнали, че с получаването на статута на Проект от взаимен интерес (PMI) вече може да се разисква доколко изграждането на IAP в страните от Западните Балкани може да се подкрепи в рамките на определени програми, като Инструмента за предприсъединителна помощ (Instrument for Pre-accession Assistance – IPA).

Несъмнено от технологична, а и от политическа гледна точка би било напълно естествено Йонийско-Адриатическият тръбопровод (IAP) да бъде свързан с Трансадриатическия газопровод (ТАР), за да доставя природен газ в повече страни от Югоизточна Европа.

Газопроводът с обща дължина от 516 км ще се простира от Албания през Черна гора и през Босна и Херцеговина до Хърватско. Капацитетът на газопровода ще бъде от порядъка на 5 млрд. куб.м природен газ годишно (Zeynalova 2020).

Представителите на ТАР вече са подписали меморандуми за разбирателство и сътрудничество с разработчиците на проекта на IAP – по-специално с компаниите Plinacro (Хърватско), ВН-Gas (Босна и Херцеговина), Geoplin Plinovodi (Словения), както и с правителствата на Черна гора и Албания.

Създадена е съвместна работна група между ТАР и IAP, която редовно се събира, за да синхронизира времевите графици на двата тръбопровода и да координира техническите въпроси на свързването им. По-специално Хърватско очаква да получава приблизително 2,5 млрд. куб.м газ годишно по Йонийско-Адриатическия газопровод (IAP) (Zeynalova 2020).

Вероятното време на осъществяване на проекта все още не е оповестено.

Румъния (Garajayev 2020), Северна Македония, Унгария (Kropman 2019) и Украйна (Interfax-Ukraine 2018) също проявяват официален интерес към продължаването на Южния газов коридор и свързването му с техните газопреносни мрежи.

На 15 януари 2021 г. комисарката по международната енергетика в Министерството на външните работи и търговията на Унгария – Дора Зомбори, заявява, че Унгария е заинтересувана да включи в своя бъдещ енергиен баланс доставки на азербайджански газ (Moscow–Baku.RU 2021). Тя отбелязва, че Унгария поддържа изграждането на Йонийско-Адриатическия газопровод, който все още се намира в стадия на планиране и подготовка и предвижда доставянето на азербайджански природен газ от Южния газов коридор в балканските страни: „Унгарската система за транспортиране на природен газ е готова да приема азербайджански природен газ от тези южни направления“ (Moscow–Baku.RU 2021).

На 16 март 2021 г. унгарският министър на външните работи и търговията Петер Сийярто (Péter Szijjártó) потвърждава позицията на Унгария, като заявява, че „Южният газов коридор създава нова реалност“ (Shapiro 2021).

„За нас, Кавказкият регион играе жизнено важна роля заради енергоносителите и по транспортни причини. Вие знаете, снабдяването на Унгария с енергоносители е критичен въпрос, както и за цяла Средна Европа, поради еднопосочната зависимост, в която сме, разбира се. И сега Южният газов коридор създава нова реалност. Сега Южният газов коридор преминава през Грузия и това ни дава шанса да диверсифицираме своите източници и маршрути на доставки, когато става дума за снабдяването на страната с природен газ“, заявява унгарският министър пред „Business Media Georgia“ (Shapiro 2021).

На 2 февруари 2021 г. Министерството на външните работи на Австрия също заяви интереса на страната си към възможностите за сътрудничество с Азербайджан като доставчик на природен газ (Kochneva 2021).

Според информация от Министерството на икономиката и устойчивото развитие на Хърватско от 19 февруари 2021 г. разговорите по проекта на Йонийско-Адриатическия газопровод (IAP) продължават (Efendieva 2021).

„IAP е важен проект за Хърватско, а също така и за ЕС и за региона като цяло. Хърватската компания „Plinacro“, която е операторът на газопреносната система в страната, активно участва в подготовката за осъществяване на IAP и поддържа контакти с колегите от Албания, Черна гора и Босна и Херцеговина“, споделят от министерството (Efendieva 2021).

От хърватска страна подчертават ролята на създадената във връзка с IAP Съвместна междуправителствена комисия по икономическо сътрудничество, която безспорно спомага за развитието на междудържавните отношения:

„Нейната дейност има решаващо значение за създаването на преки контакти в работата на компаниите и на други юридически лица в съответствие с поставената цел за насърчаване на инвестициите и съдействие на обмена на информация в икономическата сфера“ (Efendieva 2021).

Важно е да се напомни, че IAP най-вероятно ще бъде включен към Трансадриатическия газопровод (TAP) за доставка на природен газ до много страни от Югоизточна Европа. Тръбопроводът с дължина 516 км ще премине през Албания, Черна гора, Босна и Херцеговина и ще завърши в Хърватско. Капацитетът му ще бъде 5 млрд. куб.м природен газ годишно.

По всичко личи, че към компанията на страните от Западните Балкани, Румъния, Унгария и Австрия, които искат да се възползват от продължаването на Южния газов коридор с т.нар. „Вертикален коридор“, ще се присъединят и Словакия и Чешката република.

На 17 март 2021 г. Президентът на Азербайджанската република – Илхам Алиев, приема делегация, водена от министъра на външните работи и европейските въпроси на Словакия – Иван Корчок. По време на разговора са обсъдени въпроси, свързани с политическите връзки, икономическото взаимодействие, разширението и развитието на търговските връзки, сътрудничеството в областта на разминирането. Отбелязано е върховенството на принципите на териториалната цялост и суверенитета и неприкосновеността на границите на държавите в междудържавните отношения (blacksea-caspia 2021).

Словакия е готова да подкрепя Азербайджан в периода след военния конфликт с Армения. Според Иван Корчок Словакия подкрепя тристранното споразумение, подписано между Азербайджан, Русия и Армения. Министърът отбелязва, че страната му възнамерява да продължи развитието на двустранните отношения с Азербайджан в различни области (blacksea-caspia 2021).

По данни на Министерството на промишлеността и търговията на Чешката република от средата на март 2021 г. и към момента се водят преговори за подписване на ново споразумение между Чехия и Азербайджан за сътрудничество в областта на енергетиката. Вече не става дума само за природен газ, а и за голямото значение на доставките на нефт от Азербайджан за чешката икономика (Sadikhova 2021).

„Ние възнамеряваме да подпишем този документ колкото може по-скоро, доколкото винаги сме подчертавали важността на сътрудничеството с Азербайджан в областта на енергоносителите, в това число и на доставките на азербайджански суров нефт за чешките нефтепреработвателни компании, особено за завода в Кралупи на Вълтава (Kralupy nad Vltavou)“.

Азербайджан е вторият по значение доставчик на нефт в Чешката република и затова оказва съществено и позитивно влияние върху енергийната сигурност на чешката държава. През 2020 г. по тръбопровода IKL в Чехия са доставени 1,426 млн. т азербайджански нефт – според изявление на Министерството на промишлеността и търговията на Чехия (Sadikhova 2021).

Според Мартина Тауберова (Martina Tauberová), заместник министър на промишлеността и търговията на Чехия по въпросите на ЕС и международната търговия, двете страни тясно си сътрудничат в областта на енергетиката. Според нея: „Подписването на споразумението беше отложено заради избухването на пандемия COVID-19, но ние се надяваме, че то ще бъде сключено в най-кратък срок след отварянето на границите“ (Sadikhova 2021).

От изложеното се виждат изключителната динамика на събитията и бързината, с които нараства интересът към възможностите за удължаване на Южния газов коридор – този път на север. Несъмнено главният въпрос в такава ситуация е дали доставчикът, Азербайджанската република, разполага с такива количества природен газ, че да отговори на търсенето на европейския газов пазар?

Разбира се, актуален е и въпросът за капацитета на съоръжението, но първоначално той може да се повишава с палиативни мерки като допълнителни компресорни станции, а впоследствие – и с евентуалното изграждане на втори, паралелен тръбопровод. По-трудният въпрос остава дали в „началото на тръбата“ на Южния газов коридор може да се подаде достатъчно природен газ?

Отговорът е, че изграждайки подобно огромно съоръжение, хората, създали неговата концепция, далече не са имали намерение да се ограничат само с ресурсите от азербайджанския шелф на Каспийско море. Най-силният коз на алтернативните доставчици на природен газ по Южния газов коридор е възможността за използването на ресурсите на Туркменистан.

Туркменистан разполага с четвъртите по големина запаси от природен газ в света и може да бъде реалното решение на сложната система от уравнения, свързана със задоволяване търсенето на алтернативни газови доставки по Южния газов коридор.

Възможността да се удължи Южният газов коридор на изток е напълно реална. Технически осъществимо е изграждането на газопровод през Каспийско море, т.нар. Транскаспийски газопровод, който да свърже газовите полета в Туркменистан с Южнокавказкия газопровод – първия от трите, изградени досега газопроводи на Южния газов коридор.

Че изграждането на Транскаспийския газопровод изобщо не е проект с непреодолима сложност, свидетелства фактът, че вече има напълно официални кандидати, които да изпълнят строително-монтажните работи. По време на сесията „Енергийният потенциал на Каспийско море“, състояла се на 11–12 август 2019 г., консорциум от първокласни европейски компании, като “Edison Technologies GmbH”, “MMEC Mannesmann GmbH”, “Air Liquide Global E&C Solutions”, съюзили се с китайската държавна компания “SINOPEC Engineering Group”, афишира своето желание да изпълни Транскаспийския газопровод (Business Turkmenistan 2019).

На 16 август 2019 г. представителите на консорциума се срещат със заместник-председателя на Министерския съвет на Туркменистан – Миратгелди Мередов, и със съветника на Президента

на Туркменистан по нефтените и газовите въпроси – Ягшигелди Илясович Какаев. На тази среща става ясно, че консорциумът предлага да изгради 300-километровия газопровод „до ключ“ (Business Turkmenistan 2019). На срещата е направено и алтернативно предложение – ако стане така, че геополитическите опоненти на газопровода надделеят, да бъде изграден завод за метанол.

Ако за техническите аспекти на Транскаспийския газопровод предлага услугите си такова първокласно сдружение, то за финансирането на проекта е готов да се погрижи направо Европейският съюз. На 6 юли 2019 г. е създадена Делегация на ЕС за страните от Средна Азия, като седалището ѝ многозначително е разположено столицата на Туркменистан – Ашхабад.

Само след шест дни, на 12 август 2019 г., Европейският съюз съобщава, че преговорите с Туркменистан за участието на ЕС във финансирането на изграждането на Транскаспийския газопровод до Азербайджан са подновени. По време на Каспийския икономически форум, организиран под патронажа на Президента на Туркменистан, току-що пристигналият специален представител на ЕС в Средна Азия – Петер Буриан – заявява:

„През 2019 г. ЕС възобнови и се старее да интензифицира преговорите за възможното си участие във финансирането на строителството на газопровода през Каспийско море“. Според него: „Европейският съюз и Туркменистан обсъждат как да доставят туркменския газ в Европа“ (Minval.az 2019).

„Меката сила“ на Европейския съюз се изправя срещу „твърдата сила“ на Русия, както и срещу тактическия съюз между Руската федерация и Иран, който се противопоставя на изграждането на Транскаспийския газопровод. Завързалият се „Каспийски газов гордиев възел“, противопоставянето по оста „Запад–Изток“ (Азербайджан–Туркменистан) срещу оста „Север–Юг“ (Русия–Иран) е подробно анализиран в предишни трудове на авторите (Detchev 2020; Detchev 2021). Противопоставянето е достойно за сюжет от времето на „Голямата игра“ между Руската империя и Британската корона в Средна Азия, но ограниченият обем на статията не позволява да се направи подробен анализ.

Важното в случая е, че за втори път след началото на изграждането на газопровода ТАРІ (Туркменистан–Афганистан–Пакистан–Индия) изграждането на подобен линеен обект като че ли има миротворческо влияние. Перспективата за изграждането на Транскаспийския газопровод и за извеждането на Туркменистан на европейските газови пазари редом с Азербайджан спомага да бъдат разрешени много спорове, останали от времето на предишното държавно ръководство в Ашхабад.

Засега венецът на усилията за сближаване между Туркменистан и Азербайджан е постигнатото споразумение за съвместно използване на нефтеното находище „Достлуг“ в Каспийско море¹.

Едновременно с развитието на описаните по-горе събития тече постоянен процес на отваряне на икономиките на Средна Азия към света и в частност към Европа. Това се вижда особено отчетливо при Туркменистан и Узбекистан, чиито икономики в началото на съществуването им като независими държави са твърде затворени. Днес сме свидетели на практически действия на правителствата на двете държави за получаване на членство в Световната търговска организация и за по-добро вписване в световното разделение на труда.

На 15 април 2020 г. в Министерството на външните работи на Туркменистан се състои първото заседание на Правителствената комисия по изучаване на въпросите, свързани с влизането на Туркменистан в Световната търговска организация (WTO)². В хода на срещата участниците разглеждат редица приоритетни въпроси около продължаването на работата по активизиране на сътрудничеството между Туркменистан и Световната търговска организация (WTO) и по-нататъшното активизиране на двустранното сътрудничество с тази глобална организация. В рамките

¹ Подробности за постигнатото споразумение между Азербайджан и Туркменистан относно съвместната експлоатация на нефтеното находище „Достлуг“, могат да се видят в (Detchev 2021).

² Съставът на Правителствената комисия за изучаване на въпросите, свързани с влизането на Туркменистан в Световната търговска организация (WTO), е утвърден с постановление на Президента на Туркменистан от 15 юли 2019 г. (blacksea-caspia 2020).

на тази среща участниците се запознават с Обзора на търговско-икономическата политика на Туркменистан, подготвен в съответствие с процедурите на Световната търговска организация (WTO) (blacksea-caspia 2020).

На основата на проведеното обсъждане, след като е изслушан отчетът на Комисията за извършеното през 2019 г., е обсъден и въпросът за ускоряване процеса на предоставяне на Туркменистан на статут на наблюдател в Световната търговска организация (WTO) (blacksea-caspia 2020).

За амбициите на Узбекистан да стане член на Световната търговска организация (WTO) научаваме от информацията за проведената под формата на видеоконференция среща на най-високо равнище между Президента на Узбекистан Шавкат Мирзиёев и Федералния канцлер на Германия Ангела Меркел. В официалното съобщение на Министерството на външните работи на Туркменистан се казва изрично:

„Договорено е продължаването на взаимодействието по въпросите на влизането на Узбекистан в Световната търговска организация, а също така и възможно най-бързото завършване на подготовката на Споразумение за разширено партньорство и сътрудничество в рамките на конструктивния диалог с Европейския съюз.

Подчертана е важноста на задълбочаването на сътрудничеството по такива приоритетни направления като осигуряването на правата и свободите на човека, борбата с корупцията и равенството между половете“³ (MFA of Uzbekistan 2021).

От информацията на МВнР на Узбекистан разбираме, че по време на срещата на най-високо равнище онлайн особено внимание е отделено на въпросите за икономическото взаимодействие. В съобщението се казва:

„Германия традиционно е ключов технологически и инвестиционен партньор на Узбекистан. През последните години стокооборотът нарасна един път и половина, създадени са около 50 нови съвместни предприятия. В Узбекистан активно работят такива известни немски компании като “MAN”, “Claas”, “Knauf”, “Papenburg”.

За първи път на пазара дойдоха “Volkswagen” и “Viessmann”, след дълго прекъсване се върнаха “Siemens” и “Bosch”. През миналата година обемът на инвестициите на германските компании в икономиката на нашата страна [на Узбекистан – бел. ред.] е надхвърлил 700 милиона долара.

На срещата е постигната договореност за подкрепа на съвместни проекти, делови контакти и инициативи, а също така за разширяването на дейността на водещи немски компании и банкови институции в Узбекистан.

През май тази година е планирано провеждане на поредната среща на Узбекско-германския делови съвет, за да бъдат обсъдени новите направления в сътрудничеството и кооперирането, преди всичко в сферата на развитието на индустриалните клъстери, цифровизацията и „зелената икономика“, прокарването на проекти в областта на възобновяемата енергетика“ (MFA of Uzbekistan 2021).

Дипломатическата активност на Узбекистан спрямо страните от Европейския съюз постоянно нараства, а спектърът на страните, с които се водят разговори, се разширява.

На 16 март 2021 г. във Варшава министърът на външните работи на Полша Збигнев Рау приема заместник-министъра на външните работи на Узбекистан Шерзод Асадов. Срещата е знакова, защото рангът на двамата преговарящи е различен, но полските домакини изобщо не се притесняват от това. Поводът за разговорите е състояният се Осми кръг на политическите консултации между министерствата на външните работи на двете страни.

³ В същото съобщение се казва още: „Нашият държавен глава [Президентът на Узбекистан – бел. авт.] изрази признателност към Правителството на Федерална република Германия за оказваната неизменна подкрепа на новия курс към демократични преобразувания, а също така за разширяването на програмата за финансово-техническо съдействие на социалните и икономическите реформи в републиката“ (MFA of Uzbekistan 2021). Очевидно е, че в днешно време управниците в страните от Средна Азия, в частност в Узбекистан, са готови на драго сърце да се откажат от някои свои авторитарни прерогативи в името на международното сътрудничество, което облагодетелства икономическия растеж на страните им.

На срещата са обсъдени актуални въпроси на узбекско-полските взаимоотношения в политическата, търговско-икономическата, инвестиционната, културно-хуманитарната и други области. Вниманието е отделено и на въпросите за задълбочаване на взаимодействието между двете страни в рамките на международните и регионалните структури.

По данни на министерствата на външните работи на Узбекистан и Словакия на 17 март 2021 г. първият заместник-министър на външните работи на Република Узбекистан Фарход Арзиев се среща с държавния секретар на Министерството на външните работи и европейските въпроси на Словашката република Ингрид Броцкова (Ingrid Brocková). По време на разговора са обсъдени състоянието и перспективите на узбекско-словашките взаимоотношения в политическата, търговско-икономическата, инвестиционната и културно-хуманитарната сфера, както и взаимодействието на двете държави в рамките на международните и регионалните структури.

Сериозната ориентация на Узбекистан към работа със световни брандове и позиционирането на страната в международното разделение на труда се илюстрира много добре от случая със започването на производство на спортни стоки “Nike” и “Adidas” в страната. Това е свършено частна инициатива, като се очаква масовото производство на спортни обувки “Nike” и “Adidas” да започне в Узбекистан през четвъртото тримесечие на 2021 г. Тази информация е потвърдена от Центъра за икономически изследвания и реформи (Центр экономических исследований и реформ – ЦЭИР) при Асоциацията „Узчармсаноат“ – браншова организация на узбекската лека промишленост (CESR-Uzcharmsanoat 2021).

За строителството на завод за производство на изделия на тези марки е отделен един хектар земя в Асакинский район на Андижанска област. Предприятието ще започне да работи с пълен капацитет през третото тримесечие на 2022 г. Очаква се заводът да произвежда по 3 млн. чифта спортни обувки за година.

Чуждестранният инвеститор Фат Ронг Сюан влага в проекта 12 млн. американски долара преки инвестиции. До този момент половината от сумата вече е използвана за строителните работи (CESR-Uzcharmsanoat 2021).

Очаква се, че 50% от готовата продукция ще се изнасят в страните от Централна Азия, а 30 на сто – в други страни за сметка на участие в международни панаири. Двадесет процента от продукцията ще се предлагат на вътрешния пазар в Узбекистан.

По данни на Асоциацията „Узчармсаноат“ при производствените изпитания на завода е организирано производството на местен бранд детски и юношески маратонки в обем от 40 000 чифта за месец. На работа са привлечени безработни мъже и жени от региона⁴ (CESR-Uzcharmsanoat 2021).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Експанзията на Азербайджан на европейските газови пазари, от една страна, диверсифицира доставките на природен газ в страните от ЕС, а от друга страна – поставя въпроса за осигуряването на значителни допълнителни количества природен газ. Тази необходимост дава мощен тласък на стремежа на Туркменистан да излезе на европейския газов пазар – най-големият вносител на природен газ в света в момента.

Съществува синергия между експанзията на Азербайджан на пазара на енергоносители в Европа и отварянето на икономиките на държавите от Средна Азия, особено на Туркменистан и Узбекистан към света и към европейските пазари в частност.

За това допълнително спомагат Казахстан, Туркменистан и Азербайджан като оператори на фериботните връзки през Каспийско море. С пускането в експлоатация на железопътната линия Баку–Тбилиси–Карс, която е свързана с турската железопътна мрежа и оттам – с европейската железопътна мрежа, Транскаспийският маршрут на новия Велик копринен път вече е напълно оформен и функциониращ. Каспийските пристанища Актау (в Казахстан), Туркменбаши (бивше Красноводск в Туркменистан) и Баку (в Азербайджан) имат ключова роля по време на все още

⁴ Припомняме, че за плановете за производство на спортните обувки на “Nike” и “Adidas” стана известно още в началото на септември 2020 г. Тогава председателят на асоциацията „Узчармсаноат“ Фахриддин Бобоев съобщи, че производството ще бъде на принципа на аутсорсинга (CESR-Uzcharmsanoat 2021).

неприключилата пандемия от COVID-19 за запазване на движението на търговските потоци от товари в световен мащаб.

В заключение се налага още един път да се подчертае съществуването на синергия между експанзията на Азербайджан на европейските газови и нефтени пазари, отварянето на икономиките на държавите от Средна Азия към Европа и света (както в областта на въгледородите, така и в областта на не-нефтената икономика) и продължаващото развитие на транспортната инфраструктура в региона, която се утвърди като един от работещите маршрути на новия Велик копринен път.

Отношението на България към тези процеси би могло и би трябвало да бъде обект на отделен анализ. Като цяло българското поведение е пасивно и изчаквателно. Българската роля в такива мегапроекти като Южния газов коридор се засилва от намесата на Брюксел, а не заради осъзнато разбиране за мястото на такива начинания в нашата скала на национални интереси.

REFERENCES

blacksea-caspia, (2020). Consecutive meeting on the issues of intensifying collaboration with the WTO was held in the MFA of Turkmenistan, viewed 16 April 2020, <<https://blacksea-caspia.eu/en/consecutive-meeting-issues-intensifying-collaboration-wto-was-held-mfa-turkmenistan>>

blacksea-caspia, (2021). ‘Azerbaijani President Receives Delegation Led by Slovak Minister. Bratislava Ready to Support Azerbaijan in Post-Conflict Period’, viewed 17 March 2021, <<https://blacksea-caspia.eu/en/azerbaijani-president-receives-delegation-led-slovak-minister-bratislava-ready-support-azerbaijan>>

Business Turkmenistan, (2019). ‘Trans-Caspian Pipeline: From Idea Toward Reality’, viewed 19 August 2019, <<https://business.com.tm/post/4278/transcaspian-pipeline-from-idea-toward-reality>>

CESR-Uzcharmsanoat, (2021). The date of the beginning of the production of sports shoes „Nike“ and „Adidas“ in Uzbekistan has become known, 19 February 2021, <<https://blacksea-caspia.eu/bg/stana-izvestna-datata-na-nachaloto-na-proizvodstvoto-na-sportni-obuvki-nike-i-adidas-v-uzbekistan>> (in Bulgarian)

Detchev, T. (2020). ‘Azerbaijan and Turkmenistan on the Gas Chessboard’, in *Scientific Works*, Higher School of Security and Economics, Plovdiv, Vol. VI. (in Bulgarian)

Detchev, T. (2021). ‘Some aspects of investment activity in the Caspian region and the “soft power” of the European Union on the eve and during the COVID-19 pandemic’, in: *16-th International Scientific Conference of Young Scientists “The Economy of Bulgaria and the European Union: the COVID-19 Challenge”*, University of National and World Economy, 12 February 2021, Sofia, Bulgaria, in print. (in Bulgarian)

Efendieva, N. (2021). ‘The IAP is an important project for the EU and the region as a whole - the Croatian Ministry of Economy’, viewed 19 February 2021, <<https://www.trend.az/business/energy/3383128.html>> (in Russian)

Garajayev, T. (2020). ‘Azerbaijan Discusses Possibility of Romania’s Joining Southern Gas Corridor’, viewed 27 February 2020, <<https://blacksea-caspia.eu/en/azerbaijan-discusses-possibility-romania%E2%80%99s-joining-southern-gas-corridor>>

Interfax-Ukraine (2018). ‘Ukraine hopes to receive gas via TANAP in future – Poroshenko’, viewed 12 June 2018, <<https://en.interfax.com.ua/news/economic/511588.html>>

Kochneva, N. (2021). ‘Azerbaijan is an important part of the diversification of Europe’s energy supply – MFA of Austria’, viewed 2 February 2021, <<https://www.trend.az/business/energy/3374332.html?accept=true>> (in Russian)

Kropman, V. (2019). ‘Hungary has been relying on natural gas supplies from Azerbaijan since 2021’, viewed 30 March 2019, <<https://p.dw.com/p/3Fwk2>> (in Russian)

MFA of Uzbekistan, (2021). The Leaders of Uzbekistan and Germany hold an Online Summit, viewed 12 March 2021, <<https://mfa.uz/29417>>

Minval.az, (2019). The European Union has resumed talks with Turkmenistan on the construction of a gas pipeline to Azerbaijan, viewed 12 August 2019, <<https://minval.az/news/123912299>> (in Russian)

Moscow-Baku.RU (2021). ‘MFA of Hungary: The Hungarian transportation system is ready to accept Azerbaijani natural gas’, viewed 15 January 2021, <https://moscow-baku.ru/news/economy/mid_vengrii_vengerskaya_sistema_transportirovki_gotova_k_priemu_azerbaydzhanskogo_prirodnogo_gaza/> (in Russian)

Sadikhova, N. (2021). ‘The Czech Republic and Azerbaijan will sign a new energy co-operation agreement’, viewed 17 March 2021, <<https://www.trend.az/business/energy/3396279.html>> (in Russian)

Shapiro, K. (2021). ‘Southern Gas Corridor constitutes new reality – Hungarian trade minister’, viewed 16 March 2021, <<https://en.trend.az/business/energy/3396012.html>>

Zeynalova, L. (2019). ‘Croatia has Announced the Expected Quantities of Azerbaijani Gas to Receive Under the IAP’, viewed 13 December 2019, <<https://blacksea-caspia.eu/en/croatia-has-announced-expected-quantities-azerbaijani-gas-receive-under-iap>>

Zeynalova, L. (2020). ‘IAP’s funding by European Commission under specific programs could be explored’, viewed 28 February 2020, <<https://en.trend.az/business/energy/3199254.html>>

Zeynalova, L. (2021). ‘TAP transports first 1 bcm of natural gas to Europe’, viewed 19 March 2021, <<https://en.trend.az/business/energy/3397885.html>>

За контакти:

Теодор Данаилов Дечев, доцент, доктор
Служебен адрес: гр. Пловдив, ул. „Кукленско шосе“ № 13,
Висше училище по сигурност и икономика
Ел. поща: t_dechev@abv.bg

Бояна Боянова Димитрова, доцент, доктор
Служебен адрес: В. Търново 5000, ул. „Арх. Георги Козаров“ № 1,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Стопански факултет
катедра „Икономическа теория и международни икономически отношения“
Ел. поща: boyanab@abv.bg
